

také zajímají o příležitosti pro transnacionální mobilitu učitelů a o identifikaci potenciálních souvislostí mezi akademickou mobilitou učitelů a dalším profesním rozvojem, spoluprací, vyučovacími postupy a inovacemi.

Teoretická východiska

Spolupráce je profesní činnost důležitá pro učitele stejně jako pro tvůrce vzdělávací politiky. Jak bylo poznamenáno v *Konceptním rámci TALIS 2013* (OECD, 2013a, s. 36), výzkumy opakovaně ukazují, že spolupráce učitelů je obzvláště důležitá profesní činnost, protože hraje roli v různých složkách práce učitelů, včetně vyučovacích postupů, učení, rozhodování a spokojenosti, stejně jako ve školní kultuře (Desimone, 2009; Goddard, Goddard, & Tschannen-Moran, 2007; Timperley et al., 2007). Spolupráce může hrát roli při podpoře reflexe učitelů (Tse, 2007; Harris, 2002) a pomáhat učitelům rozvíjet účelnější znalosti (Erickson et al., 2005). Také může být cenná pro podporu změn ve vyučovacích postupech, protože podporuje profesní komunikaci a sdílení mezi učiteli (Garet et al., 2001).

Spolupráce je však složitý proces a výzkumníci a další aktéři jej mají tendenci bez empirické opory přeceňovat. Little (1990, s. 508) varoval před zjednodušujícími interpretacemi spolupráce a argumentoval, že „předpokládaná spojitost mezi zvýšeným kontaktem mezi kolegy a změnami orientovanými na zlepšení se nezdá být opodstatněná“. Jiní výzkumníci zdůraznili vzájemné vztahy spolupráce a kolegiality. Podle Kelchtermanse (2006, s. 220–221) tyto pojmy nejsou shodné – zatímco „spolupráce je popisný termín s odkazem na kooperativní činnosti, kolegialita odkazuje na kvalitu vztahů mezi zaměstnanci ve škole“. Spolupráce probíhá v různých formách, včetně formálních příležitostí a stejně hodnotné neformální a dobrovolné spolupráce pramenící ze situací nebo výzev, které samotní učitelé společně cítí potřebu řešit. Nicméně ne všechny činnosti spolupráce jsou prospěšné práce učitelů.

TALIS 2013 se učitelů dotazoval na četnost jejich zapojení do různých typů spolupráce. Žádná z otázek se však konkrétně nezaměřovala na vliv spolupráce učitelů na to, jak aktivity spolupráce podporují nebo ztěžují profesní práci učitelů a jak společné aktivity formují postoje učitelů k jejich profesní práci. Jak poznamenal Kelchtermans (2006, s. 224): „Pro správné porozumění a zhodnocení (ocenění) spolupráce a kolegiality více musí člověk a) rozlišovat mezi různými formami spolupráce učitelů, b) vyvíjet vyváženější pohled na hodnotu spolupráce učitelů a autonomie a c) zohlednit obsah nebo program spolupráce učitelů (spolupráce za co?).“

Několik výzkumníků se snažilo vytvořit vyváženější pohled na hodnotu spolupráce učitelů a autonomie učitelů. Z jejich zjištění lze zmínit několik klíčových myšlenek. Zaprvé, autonomie může mít různé formy a ve školách slouží různým účelům. Hargreaves (1993) například popsal tři typy autonomie – omezenou, strategickou a volitelnou; Clemente a Vanderberghe (2000) popsali čtvrtý typ – připisovanou. Zadruhé, autonomie a kolegialita mohou být koncepčně a empiricky spojeny s odborným učením učitelů. Podle Clemente a Vanderberghe (2000) rovnováha mezi autonomií a spoluprací silně ovlivňuje příležitosti učitelů učení ve školách a rozsah, v němž jsou učitelé schopni realizovat to, co se naučili. Za třetí, autonomie je pro učitele důležitá. Jak zjistili Firestone a Pennell (1993), samostatnost je ústředním bodem vnitřní motivace učitelů. Tito dva výzkumní pracovníci rovněž uvedli, že snížení autonomie učitelů může vést k tomu, že se učitelé stanou nespokojení s učitelstvím. Za čtvrté, ne každá spolupráce má vzdělávací hodnotu. Hargreaves (1994) popsal typ spolupráce, která nepřispívá k rozvoji profesionality učitelů, neboť je vytvořena uměle. Pro Kelchtermanse (2006) se zdá, že silná rovnováha mezi autonomií a spoluprací představuje nejslibnější cestu k dosažení cílů profesního rozvoje učitelů a zlepšení školy. TALIS 2018 proto zkoumá podmínky ve školách, které umožňují jak individualismus, tak spolupráci. Jiné oblasti doporučené pro další posouzení v programu TALIS 2018 zahrnují zaměření na podmínky, za kterých může (účinně) docházet k spolupráci, dále na formy spolupráce, které mohou ovlivnit vyučovací postupy a učení